

Οπτικοακουστικό και μη βιβλιακό υλικό στις
ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες: Προσέγγιση
βιβλιοθηκονομικής επεξεργασίας του και χρήσιμες
εφαρμογές των μηχανημάτων αξιοποίησης του για
χρήστες και βιβλιοθηκονόμους

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΣ¹

Περίληψη

Είναι γενικά αποδεκτό ότι το μεγαλύτερο ενδιαφέρον της Ακαδημαϊκής Βιβλιοθήκης δίνεται στην οργάνωση, παρουσίαση και χρήση των ντοκουμέντων που βρίσκονται σε έντυπη μορφή. Στη σύγχρονη παραγωγή πληροφοριακών πηγών διαπιστώνουμε ότι ένας σημαντικός και αξιόλογος αριθμός ντοκουμέντων παρουσιάζεται σε μορφή οπτικοακουστικού και μη βιβλιακού υλικού. Η εξέλιξη της τεχνολογίας των υπολογιστών, της φωτογραφικής τέχνης, της επεξεργασίας της εικόνας, της ψηφιακής τεχνολογίας δημιούργησαν πλήθος τεκμηρίων και πληροφοριακών πηγών σε οπτικοακουστική μορφή.

Η βασική ανάγκη ύπαρξης συλλογής οπτικοακουστικού υλικού στη Ακαδημαϊκή Βιβλιοθήκη πηγάζει από την εκπαιδευτική υπόσταση της. Η Ακαδημαϊκή Βιβλιοθήκη με τη διοχέτευση στα μέλη της Πανεπιστημιακής κοινότητας υλικού, που παρουσιάζεται σε όλες τις μορφές συνεισφέρει αποτελεσματικά στην εκπαιδευτική διαδικασία βελτιώνοντας πολύπλευρα τη γνώση.

Η ανακοίνωση έχει σκοπό την παρουσίαση του οπτικοακουστικού, μη βιβλιακού υλικού και των ιδιοτήτων τους στις Ακαδημαϊκές Βιβλιοθήκες. Θα υπάρξει προσέγγιση της βιβλιοθηκονομικής επεξεργασίας του και παρουσίαση χρήσιμων εφαρμογών των μηχανημάτων αξιοποίησης και λειτουργίας του για χρήστες και βιβλιοθηκονόμους.

Η σύγχρονη Ακαδημαϊκή Βιβλιοθήκη υποχρεούται να δημιουργεί, να επεκτείνει και να συντηρεί συλλογή οπτικοακουστικού και μη-βιβλιακού υλικού, σύμφωνα με τη θεματική της εξειδίκευση ώστε να επιτυγχάνει την καλύτερη πληροφόρηση και την παροχή καλύτερων υπηρεσιών στους χρήστες της.

Audiovisual and non-book materials in academic libraries:

approaches to library processing and useful applications of the evaluation instruments for users and librarians.

NIKOLAOS STAVROPOULOS¹

Abstract

It is a generally acknowledged fact that the Academic Library pays the greatest attention to the organization, presentation and use of printed documents and materials. In the modern production of information sources, a significant and remarkable number of documents are provided in audiovisual and non-book materials. The development of technology in computer science, in photography, in image processing, as well as in digital technology have resulted in the production of a large number of documents and information sources in audiovisual patterns.

The basic need for the collection of audiovisual materials in the Academic library is derived from its educational role. The Academic Library, by providing members of the Academic community with materials of all forms, contributes effectively in the educational process, by improving and providing knowledge.

The abstract focuses on the presentation of audiovisual systems, non-book materials, including their particularities, in the Academic Libraries. It also centers on the approach to library processing as well as the presentation of useful evaluation implementations and operation instruments for users and librarians.

¹Πανεπιστήμιο Αθηνών, Τμήμα Επιστήμης Φυσικής Αγωγής και Αθλητισμού, Βιβλιοθήκη, Εθνικής Αντίστασης 41, 17237 Δάφνη Αθήνα, τηλ.: 9702112, fax: 9702112, e-mail: nstavrop@atlas.uoa.gr - Athens University, Faculty of Physical Education and Sport Sciences Library, Ethnikis Antistasis 41, 17237 Daphne, Athens, Greece, tel.: 9702112, fax: 9702112, e-mail: nstavrop@atlas.uoa.gr

The modern Academic Library is obliged to create, to expand and to maintain a collection of audiovisual and non-book materials, according to its specialization, in order to provide its users with more accurate information and better services.

Είναι γενικά αποδεκτό ότι το μεγαλύτερο ενδιαφέρον της βιβλιοθήκης δίνεται στην οργάνωση, παρουσίαση και χρήση των ντοκουμέντων που βρίσκονται σε έντυπη μορφή. Στη σύγχρονη παραγωγή πληροφοριακών πηγών διαπιστώνουμε ότι ένας σημαντικός και αξιόλογος αριθμός ντοκουμέντων παρουσιάζεται σε μορφή οπτικοακουστικού και μη βιβλιακού υλικού. Η εξέλιξη της τεχνολογίας των υπολογιστών, της φωτογραφικής τέχνης, της επεξεργασίας της εικόνας, της ψηφιακής τεχνολογίας δημιούργησαν πλήθος τεκμηρίων και πληροφοριακών πηγών σε Οπτικοακουστική μορφή.

Η βασική ανάγκη ύπαρξης συλλογής οπτικοακουστικού υλικού στην Ακαδημαϊκή Βιβλιοθήκη πηγάζει από την εκπαιδευτική υπόσταση της. Η Ακαδημαϊκή Βιβλιοθήκη με τη διοχέτευση στα μέλη της Πανεπιστημιακής κοινότητας υλικού, που παρουσιάζεται σε όλες τις μορφές συνεισφέρει αποτελεσματικά στην εκπαιδευτική διαδικασία βελτιώνοντας πολύπλευρα τη γνώση.

Το υλικό που χαρακτηρίζεται ως οπτικοακουστικό και μη βιβλιακό μπορεί να είναι:

- *Γραπτό μήνυμα*, που παρουσιάζεται σε χαρτί ή σε οθόνη και είναι κείμενο, γράφημα,
- *Σταθερές εικόνες* για προβολή
- *Ηχος*, ραδιόφωνο, μαγνητόφωνο, δίσκο βινυλίου, compact disc
- *Κινούμενες εικόνες*, τηλεόραση, βίντεο, πολυμέσα (multimedia)

Το υλικό αυτό βρίσκεται στις πύ κάτω μορφές :

- *Χαρτί*: κάρτες, σχέδια, φωτογραφίες, ζωγραφική
- *Φιλμ*: μικροφίλμ, μικροφόρμα, μικροφίσα, σινε φιλμ, slides
- *Μαγνητικές κασέτες*: κασέτες ήχου, βιντεοκασέτες, μαγνητικοί δίσκοι
- *Πλαστικό ολικό*: διαφάνειες, δίσκοι βινυλίου, cd μουσικής

Οι ειδικές αυτές μορφές του οπτικοακουστικού υλικού χρειάζονται και τα αντίστοιχα μηχανήματα παρουσίασης :

- *Αιαφανοσκόπιο*
- *Μηχανή προβολής φιλμ*

- *Μηχανή παρουσίασης slides (slidew projector)*
- *Μηχάνημα ανάγνωσης μικροφόρμας, μικροφίλμ, μικροφίσας*
- *Μηχάνημα εκτόπωσης μικροφίλμ, μικροφίσας, μικροφόρμας*
- *Τηλεόραση Ραδιόφωνο*
- *Βίντεο*
- *Μαγνητόφωνο*
- *Πικ-απ*
- *Compact disc recorder*

Η ειδική αυτή συλλογή οπτικοακουστικού και μη-βιβλιακού υλικού έχει ιδιαιτερότητες που θα πρέπει να εξεταστούν προσεκτικά. Αυτές είναι:

Φυσική μορφή

Υπάρχουν ιδιαιτερότητες στη μορφή και στην παρουσίαση του οπτικοακουστικού υλικού. Αυτές θα πρέπει να αξιολογηθούν και να ληφθούν υπόψη στην παραγγελία, στη βιβλιοθηκονομική επεξεργασία, στην ταξιθέτηση τους και στην αγορά του αντίστοιχου κατάλληλου εξοπλισμού αξιοποίησης τους.

Επεξεργασία

Σύμφωνα με τη διεθνή βιβλιογραφία στα περισσότερα μοντέλα των Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών έχει προβλεφθεί ειδικό γραφείο οπτικοακουστικού υλικού για τη βιβλιοθηκονομική επεξεργασία του και ειδικός χώρος για την ταξιθέτηση και τον εξοπλισμό χρήσης του. Η παραγγελία, η εισαγωγή, η βιβλιοθηκονομική επεξεργασία, η ταξιθέτηση, η τεκμηρίωση, γίνονται με τον ίδιο - όπως το έντυπο υλικό της συλλογής της Ακαδημαϊκής Βιβλιοθήκης από τα συγκεκριμένα γραφεία - τρόπο λαμβάνοντας προσεκτικά υπόψη τις ιδιαιτερότητες του. Όλο το πιο πάνω υλικό έχει ειδικούς κανόνες καταλογογράφησης, ταξινόμησης που θα πρέπει να ληφθούν υπόψη στη βιβλιοθηκονομική επεξεργασία του.

Δανεισμός

Ο κανονισμός δανεισμού έχει ειδικές ρυθμίσεις για το οπτικοακουστικό υλικό. Θα πρέπει να υπάρχει εσωτερικός δανεισμός για τη χρήση του, με την πρόσβαση των χρηστών στον τεχνολογικό και ηλεκτρονικό εξοπλισμό της Βιβλιοθήκης. Η συλλογή και ο εξοπλισμός θα πρέπει να βρίσκονται σε ειδικά διαμορφωμένο αρχιτεκτονικά δομημένο χώρο.

Προσωπικό

Υπεύθυνος για τη συλλογή θα πρέπει να είναι εξειδικευμένος βιβλιοθηκονόμος που θα πρέπει να συνεργάζεται με τις υπηρεσίες παραγγελίας, εισαγωγής, βιβλιοθηκονομικής επεξεργασίας, ταξιθέτησης, τεκμηρίωσης, διαχείρισης και ανάπτυξης υλικού. Βοηθός υπεύθυνος για τη χρήση, τη λειτουργία και το χειρισμό των μηχανημάτων, μπορεί να είναι υπάλληλος, με εξειδίκευση, εκπαίδευση στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά, και γνώσεις στη στοιχειώδη συντήρηση και στις λειτουργίες τους.

Κόστος απόκτησης και συντήρησης

Το κόστος και ο προϋπολογισμός για τον εμπλουτισμό της συλλογή έντυπης μορφής είναι γνωστά και συνήθως καταλαμβάνουν το μεγαλύτερο κομμάτι. Θα πρέπει να προϋπολογιστεί το κόστος αγοράς οπτικοακουστικού υλικού ανάλογα με τη θεματική εξειδίκευση της Ακαδημαϊκής Βιβλιοθήκης. Η Ακαδημαϊκή Βιβλιοθήκη με σκοπό την παροχή ουσιαστικών υπηρεσιών πληροφόρησης, θα πρέπει να φροντίζει για τη χρηματοδότηση αγορών οπτικοακουστικού υλικού και εξοπλισμού του. Πολλές φορές το κόστος αγοράς τους σε συνδυασμό με την αποτελεσματική εκμετάλλευσή τους, συμφέρουν περισσότερο από την αγορά της ίδιας πηγής πληροφόρησης σε έντυπη μορφή. Ιδιαίτερη φροντίδα και προσοχή θα πρέπει να δοθεί στη συντήρηση του οπτικοακουστικού υλικού και του εξοπλισμού του από την Ακαδημαϊκή Βιβλιοθήκη. Θα πρέπει να υπάρχει συμβόλαιο συντήρησης των μηχανημάτων ώστε να υπάρχει συνεχής έλεγχος και επιδιόρθωση των βλαβών τους.

Φυσικός έλεγχος

Η εκπαιδευτική υπόσταση της Ακαδημαϊκής Βιβλιοθήκης προϋποθέτει ως βασική ανάγκη την ύπαρξη του οπτικοακουστικού υλικού και του εξοπλισμού του. Ο καλός έλεγχος και η καλή οργάνωση του εξοπλισμού του, δίνει τη δυνατότητα στη Πανεπιστημιακή κοινότητα που ανήκει η Ακαδημαϊκή Βιβλιοθήκη να τον εκμεταλλευτεί και να τον εντάξει στην εκπαιδευτική διαδικασία (βίντεο - τηλεόραση - μηχανές προβολής διαφανειών, slides, οθονών τηλεόρασης, οθονών Η\Υ...). Οι πολλές ώρες λειτουργίας της Βιβλιοθήκης θα δίνουν τη δυνατότητα στα μέλη ΔΕΠ να δανειστούν υλικό και εξοπλισμό που θα χρησιμοποιούν για εκπαιδευτικούς σκοπούς.

Εσωτερικός κανονισμός

Ειδική προσοχή, παρουσίαση, πρόβλεψη λειτουργίας, υποστήριξης θα πρέπει να υπάρχει στον εσωτερικό κανονισμό των Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών, με τον καθορισμό της οργανωτικής και διοικητικής δομής του προσωπικού, των παραγγελιών, του κόστους αγοράς, του κόστους συντήρησης, του δανεισμού, της βιβλιοθηκονομικής επεξεργασίας και όλων των ιδιαιτεροτήτων της ειδικής αυτής συλλογής.

Δημιουργώντας τις κατάλληλες συνθήκες εξέτασης, αξιολόγησης και οργάνωσης των ιδιαιτεροτήτων και με γεγονός ότι το οπτικοακουστικό υλικό και ο εξοπλισμός του στις Ακαδημαϊκές Βιβλιοθήκες βοηθάει εκτός των άλλων και την εκπαιδευτική διαδικασία, αναφέρεται ενδεικτικά το απαραίτητο οπτικοακουστικό υλικό και ο αντίστοιχος εξοπλισμός του για την απόκτηση του:

α/α	Οπτικοακουστικό Υλικό	Μηχανήματα - Εξοπλισμός	π
1	Κάρτες		
2	Φωτογραφίες	Photo - Video imager	1
3	Χάρτες	Ειδικά Ράφια	
4	Διαφάνειες	Διαφανοσκόπιο	1
5	Slides	Μηχανή προβολής Slides	1
6	Μικροφίστες	Μηχάνημα Ανάγνωσης	4
7	Μικροφίστες - Μικροφίλμ	Μηχάνημα εκτύπωσης	1
8	Βιντεοκασέτες	Βίντεο	1
9		Τηλεόραση - Ακουστικά	1
10		Μηχανή προβολής Οθονών Η\Υ-TV	1
11	Κασέτα Ηχου	Μαγνητόφωνο-Ραδιόφωνο-Ακουστικά	1
12	CD Μουσικής	CD Recorder	1
13	Πολυμέσα CD Multimedia	Η\Υ - CDRom - Τερματικά	4

Ιδιαίτερη επίσης μνεία θα πρέπει να γίνει για την ύπαρξη της συλλογής του οπτικοακουστικού υλικού, στην προβολή και παρουσίαση της Ακαδημαϊκής Βιβλιοθήκης.

Κάθε Ακαδημαϊκή Βιβλιοθήκη θα πρέπει να δημιουργεί, να επεκτείνει και να συντηρεί συλλογή οπτικοακουστικού και μη-βιβλιακού υλικού, σύμφωνα με τη θεματική της εξειδίκευση ώστε να επιτυγχάνει την καλύτερη πληροφόρηση και την παροχή καλύτερων υπηρεσιών στους χρήστες της.

Οι παραδοσιακοί όμως - βιβλιοθηκονόμοι και χρήστες - δεν πρέπει να ξεχνούν ότι ένα βιβλίο είναι χρήσιμο παντού.

Βιβλιογραφία

Fothergill, Richard and Butchart Ian. Non-book materials in libraries : apractical guide. 2nd ed. London : Clive Bingley, 1985.

Pinion, Catherine F. : Special issue on audiovisual Hbrarianship and CD technologies IFLA Journal 18. no 3 (1992): 198-200.

McNally, Paul T. : Universal availability of non-book materials in Australia IFLA Journal 18. no 3 (1992): 200-212.

Roberts, Stephen : Towards a pocket library IFLA Journal 18. no 3 (1992): 258-267.

Guide to review of library collections. Preservation. Storage, and Withdrawal. Lenor Clark (ed.). Chicago and London : American Library Association 1991 (Collection Management and Development Series ; no. 5).

Στουρόπουλος, Νικόλαος και Φραντζή, Ηρώ.. Μελέτη για τις λειτουργικές ανάγκες των Κεντρικών Βιβλιοθηκών του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών. Αθήνα : ΕΚΠΑ,